

**UNIEKE BRINK
VAN PILOT NAAR PROCESBOEK**

ENSCHEDÉ

15 juni 2006

Inhoud

1	INLEIDING	3
1.1	Van Kultuurstraat Wesselerbrink naar unieke brinken	3
1.2	Van pilot naar procesboek	3
1.3	Breed toepasbaar procesboek	4
2	BESCHRIJVING VAN HET PROCES	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Fase 1: analyse en organisatie	5
2.2.1	korte analyse	5
2.2.2	eerste bewonersbijeenkomst	9
2.3	Fase 2 beelden verzamelen	9
2.4	Fase 3 discussie over beelden	11
2.4.1	tweede bewonersbijeenkomst: Brinkenmiddag	11
2.4.2	optioneel: Presentatie Artist Impressions	11
2.5	Fase 4 komen tot een ontwerp	12
2.5.1	voorlopig ontwerp	12
2.5.2	definitief ontwerp	12
2.5.3	derde bewonersbijeenkomst: Brinkmiddag	13
2.6	Fase 5 van definitief ontwerp naar bestek	13
2.6.1	zelfwerkzaamheid een eigen plek	13
2.6.2	van DO naar uitvoering	13
2.7	Uitvoering	14
2.8	Beheer en onderhoud	14
2.8.1	opstellen van een beheerplan	14
2.8.2	beheercontract	14
2.9	Interventiemomenten	14
3	ORGANISATIE	16
3.1	Overzicht	16
3.2	Projectgroep	16
3.3	Bewonerswerkgroepen	17
3.4	Projectteam Herstructurering	17
3.5	Werkgroep Brinkenboek	18
3.6	Communicatie	19

HOOFDSTUK

1 INLEIDING

1.1**Van Kultuurstraat Wesselerbrink naar unieke brinken**

De Wesselerbrink is een ruim opzette, naoorlogse wijk met veel groen in de wijk en aan de randen. De wijk kent een eenzijdig samengestelde woningvoorraad, veel sociale problematiek en een groot gebrek aan (goede) sociale voorzieningen. De problemen waarvoor de woningcorporatie Domijn (Woongroep Twente), het stadsdeel en de betrokken bewoners en ondernemers zich gesteld zien, hebben vooral te maken met het slechte imago van de wijk, de matige verhuurbaarheid van de woningen, de concentratie van sociaaleconomisch zwakkeren (eenoudergezinnen, alleenstaanden, senioren) waarbij ook het sociaaizwak gedrag opvalt dat zich onder meer uit in huiselijk geweld, relatieproblemen, schuldhulpverleningstrajecten en criminaliteit. Daarnaast kent de wijk zo'n 40% niet-westerse allochtonen waaronder een grote groep Syrisch-Orthodoxen.

In de Wesselerbrink staan veel ontwikkelingen te gebeuren. In de buurten Bijvank en Het Lang worden 1400 woningen aangepakt door de woningcorporatie Domijn (renovatie, sloop en nieuwbouw). Het winkelcentrum Wesselerbrink wordt drastisch uitgebreid en vernieuwd. Het bedrijventerrein De Reulver wordt gerevitaliseerd. De wijk komt met andere woorden in beweging. Maar bij een herstructurering die vooral op het fysieke vlak investeert, komen de sociale voorzieningen en activiteiten vaak achteraan in de prioriteitenlijst van investeringen. Om een gezamenlijk gedragen toekomstbeeld van de wijk te bewerkstelligen, is in Enschede Zuid het project "Kultuurstraat Wesselerbrink" uitgevoerd. Dat heeft geleid tot het plan van aanpak "Was ik maar een Brinker". Onderdeel daarvan is het uitvoeringsprogramma ("kruispunt") Kunstlanen Cultuurbrinken: hoe doorbreken we de monotonie van gebouwen en openbare ruimte door de inzet van cultuurhistorische waarden, kunst en aansprekende, sprankelende architectuur. Het project De Unieke Brink zet hier met name op in. De Unieke Brink heeft tot doel tussen 2006 en 2030 alle 56 brinken te transformeren tot unieke brinken, met onderscheidende middenterreinen en entree's, volgens de wensen en ideeën van de brinkbewoners zelf. Het tweede doel is de bestaande sociale structuur veranderen. Het project de Unieke Brink moet als effecten hebben: meer trotsheid, nieuw Noaberschap, en uniek en geliefd in heel Enschede, de drie pijlers van Kultuurstraat Wesselerbrink.

1.2**Van pilot naar procesboek**

Het project De Unieke Brink start met twee brinken als pilot. De Langelobrink en Stepelobrink zijn als eerste gestart en zitten reeds in een fase van bestek en ontwerp. Deze 2 pilots vormen weer een opstap naar de inrichting van ruim 50 andere brinken.

Parallel hieraan wordt een "Brinkenboek" gemaakt. Alle ideeën die tijdens het proces worden geïnventariseerd en de bijdragen van andere bewoners van de Wesselerbrink worden gebundeld en op verschillende wijzen gepubliceerd. Het gaat om ideeën, verhalen, plaatjes en foto's waarmee bewoners aan kunnen geven wat hen raakt en wat waardevol is voor de inlichting van hun brink.

Om tot een unieke brink te komen, is de inbreng van bewoners van groot belang. Dat stelt grote eisen aan de organisatie van het project, zodat de bewonersinbreng optimaal gefaciliteerd en ondersteund kan worden.

Het gaat dan om een tijdelijke organisatie wanneer we per brink redeneren: een bewonerswerkgroep, scholen, kunstenaars, eventueel aangevuld met andere betrokken partijen. Daarnaast is een vaste organisatie noodzakelijk wanneer we vanuit het proces redeneren, van de eerste brink tot aan de laatste brink – een organisatie om het project De Unieke Brink te faciliteren. Deze vaste organisatie begeleidt meerdere brinken in het proces, zorgt voor de aansturing en samenhang in het hele proces en bewaakt de inbedding in het beleid van gemeente en corporatie.

Om het proces van daadwerkelijk inrichting van brinken – een uniek proces – goed te borgen is een nauwkeurige procesbeschrijving onontbeerlijk en waardevol. Zowel voor de opbrengst van de eerste twee pilotbrinken als voor de brinken die de komende jaren aangepast gaan worden. Vandaar dit procesboek dat een beschrijving maakt van de activiteiten in de diverse projectfasen, de planning van de fasen, en de rollen van de verschillende actoren.

1.3

Breed toepasbaar procesboek

Het procesboek is opgesteld op basis van de ervaringen van de Stepelo- en Langelobrink, met een scherp oog voor de toepasbaarheid voor de overige brinken. Hierbij is het handig om een onderscheid te maken tussen beheerbrinken, renovatiebrinken en herstructureringsbrinken (waar sloop en nieuwbouw van woningen plaatsvindt). In de buurten Bijvank en Het Lang start woningcorporatie Domijn in juni 2006 de aanpak van 1400 woningen, deels renovatie, deels sloop en nieuwbouw. Voor deze renovatie en herstructureringsbrinken worden tijdens de transformatie andere eisen gesteld aan het proces dan in de beheerbrinken Stepelobrink en Langelobrink. Het voorliggende procesboek biedt voor deze verschillende situaties duidelijke handvaten.

HOOFDSTUK

2

BESCHRIJVING VAN HET PROCES

2.1

Inleiding

Het proces om tot een unieke brink te komen, begint bij het betrekken van bewoners bij het traject en eindigt op het moment dat de brink “opgeleverd” wordt. In dit hoofdstuk worden tot aan de beheerfase de verschillende fasen beschreven.

2.2

Fase 1: analyse en organisatie

Zoals aangegeven staan in het proces van de Unieke Brink de drie pijlers van Kultuurstraat Wesselerbrink centraal: trotsheid op de brink, en daarmee op de wijk, het noaberschap, geven om je burens/sociale cohesie en uniek en geliefd zijn van de eigen straat, buurt en wijk.

Deze drie pijlers vormen de bestaansfilosofie voor de Unieke Brink. Op basis van deze pijlers wordt voor iedere brink een proces doorlopen om tot een unieke inrichting te komen. Om bewoners adequaat te betrekken en aan te spreken, moet een aantal zaken in deze fase uitgezocht worden, zoals het karakter van de brink, de bewonerssamenstelling en de aanwezigheid van bewonersgroepen en bewonerscommissies

2.2.1

KORTE ANALYSE

In deze fase is een kort analysetraject nodig om te bepalen hoe bewoners te activeren zijn om tot een plan van aanpak te komen dat rekening houdt met de bestaande bewoners en de nieuwe doelgroepen. Deze analyse wordt uitgevoerd door de projectgroep en op basis van deze analyse wordt een plan van aanpak gemaakt die rekening houdt met de bestaande bewoners en de nieuwe doelgroepen.

Karakter van de brink:

Bij het karakter van de brink wordt een onderscheid gemaakt in drie typen:

1. beheerbrink (zonder investeringen in de woningen),
2. renovatiebrink (de woningen worden gerenoveerd),
3. herstructureringsbrink (de bestaande woningen worden gesloopt en er komen nieuwe woningen voor in de plaats).

Hoewel de opgave voor deze drie typen brinken – gezien vanuit het project De Unieke Brink – dezelfde is, namelijk er een unieke brink van maken volgens de wensen en ideeën van de bewoners, zijn er verschillen in de manier waarop dit proces zich voltrekt. Het gaat dan om:

1. samenstelling van huidige en toekomstige brinkbewoners
2. mate en mogelijkheden van participatie
3. omvang van de opnieuw in te richten openbare ruimte
4. afspraken over beeldkwaliteit.

Maatwerk in de uitvoering van het proces is hierbij het uitgangspunt.

Ad 1. Het proces van de Unieke Brink is eenvoudiger bij een brink met weinig mutatie, zoals bij veel beheerbrinken het geval is. In renovatiebrinken en herstructureringsbrinken verandert de bewonerssamenstelling. Dit heeft gevolgen voor de manier hoe bewoners betrokken worden bij het proces en de inrichtingskeuzes die er gemaakt worden.

Ad 2. Bij zowel de renovatiebrinken als de herstructureringsbrinken worden de bewoners geconfronteerd met ingrepen aan hun woningen. Zij richten in eerste instantie vooral hun aandacht op de woningen, en daarna pas op de openbare ruimte. Tegelijkertijd ontstaat per brink de mogelijkheid van bewonersorganisatie die gebruikt kan worden voor het proces van de Unieke Brink. De mogelijkheden voor optimale participatie worden wel beperkt door de tijdsplanning die volgt uit de werkzaamheden aan de woningen en overige openbare ruimte. Er dient vooraf duidelijk te zijn hoeveel concrete tijd er beschikbaar is voor de betreffende brinkbewoners om het proces te doorlopen.

Ad 3. De Unieke Brink geeft de bewoners alle ruimte om de middenterreinen opnieuw in te richten, ook bij de renovatie- herstructureringsbrinken. Bij de renovatiebrinken en herstructureringsbrinken wordt echter – naast de middenterreinen – de gehele openbare ruimte opnieuw vormgegeven, een activiteit van de woningcorporatie met slechts adviesmogelijkheid van de brinkbewoners. Duidelijkheid over de mate van participatie is essentieel in deze brinken.

Ad 4. Het project de Unieke Brink hanteert als norm voor de beeldkwaliteit van de openbare ruimte het basisniveau. Afwijkingen naar hoge beeldkwaliteit kan alleen bij zelfwerkzaamheid van de bewoners in het onderhoud van de middenterreinen.

Bewonerssamenstelling:

We kunnen de bewoners per brink op verschillende manieren indelen, zodat er een praktische aanpak van bewonersactivering en participatie kan ontstaan:

huidige en toekomstige bewoners

Vooral in de herstructureringsbrinken is het niet duidelijk wie de toekomstige bewoners (zullen) zijn. Dat vraagt een andere manier van het betrekken van bewoners, dan in de beheer- en renovatiebrinken.

huurders en eigenaarbewoners

Huurders en hun woningeigenaar de woningcorporatie kennen op veel brinken al een georganiseerde overlegstructuur, waarvan gebruik gemaakt kan worden. Vaak is dat niet het geval bij eigenaarbewoners, maar zij kunnen gemotiveerd worden vanuit de gedachte dat een unieke brink meerwaarde van hun woning kan betekenen.

autochtone en allochtone bewoners

Met name de oudere allochtone gezinnen hebben moeite met de Nederlandse taal. Familieleden en zelforganisaties kunnen ingezet worden voor vertalen en bemiddelen, om zo de allochtone inbreng te garanderen. Daarnaast moet het gebrek aan 'Noaberschap' tussen culturen niet onderschat worden. Dat vraagt ook van de autochtone mensen een ander perspectief op samenwerking binnen het project de Unieke Brink.

oorspronkelijke bewoners (stayers) en doorstromers

Geconstateerd kan worden dat vooral de oorspronkelijke bewoners gemakkelijk geactiveerd kunnen worden om deel te nemen aan het project de Unieke Brink. Doorstromers nemen vaker hun directe woonomgeving voor lief, hoewel zij wel bereid zijn hun mening te geven over de invulling van hun brink.

senioren en kinderrijke gezinnen

Senioren hebben een duidelijk andere kijk op de inrichting van hun brink dan gezinnen met kinderen. Rustig, overzichtelijk en netjes lijken dan tegenover kindvriendelijk, uitdagend maar veilig te staan, als sfeerbeelden. Ouders met kinderen hebben daarnaast vaak minder tijd en gelegenheid om deel te nemen aan het proces van de Unieke Brink, terwijl veel senioren daar wat meer mogelijkheden toe hebben

Bewonersgroep of bewonerscommissie:

Ook de aanwezigheid van een bewonersgroep of -commissie is van invloed op het proces van de Unieke Brink. Aan de ene kant zijn zij vaak actief in bijvoorbeeld het tuinbeheer (in samenwerking met gemeente en woningcorporatie). Vaak gebeurt dit ook vanuit een perspectief van verantwoordelijkheid, dat zij niet of weinig terugzien bij hun medebrinkbewoners. Zij staan er dan toch alleen voor, zo wordt dit gevoeld. Anderzijds maakt hun prominente rol op de brink ook dat andere bewoners zich kunnen onttrekken aan deelname in activiteiten, en soms zich ook buitengesloten voelen. Voor het project de Unieke Brink wordt de deelname van bewonersgroep zoveel mogelijk gecombineerd met deelname van andere brinkbewoners.

Een mogelijke consequentie van de Unieke Brink is dat de brinkbewoners het project en de werkzaamheden aangrijpen om opnieuw zich te organiseren op de brink. Tijdens het proces wordt deze positieve ontwikkeling zoveel mogelijk gestimuleerd, om zo een concrete bijdrage te leveren aan het gewenste effect van nieuw Noaberschap.

Vaststellen van het type brink:

In het proces van de Unieke Brink is drietal typen brinken te onderscheiden:

BEHEERBRINKEN

Toepassen van het proces van de Unieke Brink zoals ontwikkeld is voor Stepelo- en Langelobrink naar andere, vergelijkbare brinken zoals bijvoorbeeld Eppenzolderbrink. Het proces kan grotendeels hetzelfde zijn als bij Stepelobrink en Langelobrink. Afstemming over keuze en voortgang van de Unieke Brink wordt gedaan na advies van de wijkraad Wesselerbrink .

RENOVATIEBRINKEN

Bij renovatiebrinken wordt aansluiting gezocht bij overlegstructuren en bewonersgroepen die al aanwezig zijn, of zich gevormd hebben om met woningcorporatie Domijn over de renovatie van de woningen in overleg te treden. Zoals aangegeven gaat het niet alleen om de herinrichting van de middenterreinen en entrees, maar om de gehele openbare ruimte op en rond de brink. Het belangrijkste onderscheid is dat voor de overige openbare ruimte de bewoners gebruik kunnen maken van hun adviesrecht, terwijl middenterreinen en entrees volgens het proces van de Unieke Brink verloopt, als bij beheerbrinken.

De planning wordt gemaakt door Woningcorporatie Domijn, in overleg met de herstructureringscommissie en de wijkraad Wesselerbrink.

**HERSTRUCTURERINGS
BRINKEN**

Bij de herstructureringsbrinken gaat het om drie typen bewoners: bewoners die tijdelijk verhuizen en terugkeren, bewoners die nieuw komen te wonen in de Wesselerbrink, en bewoners die weg gaan om niet terug te keren. De eerste groep wordt benaderd volgens het proces als bij de beheerbrinken. Voor de nieuwe bewoners wordt voorgesteld dat er een klankbordgroep wordt ingesteld die meedenkt over de inrichting van de brink. Het is een diffuse groep die niet direct te benaderen is. (procesvoorstel eind 2006 gereed). De laatste groep wordt niet betrokken bij de Unieke Brink. Ook hier geldt voor het middenterrein en de entrees dat het proces hetzelfde is als voor de beheerbrinken en dat voor de overige openbare ruimte de bewoners om advies gevraagd wordt.

Een belangrijk aspect voor de herstructureringsbrinken is de mate van deelname van bewoners aan het proces de Unieke Brink. Aangezien in de sloopgebieden veel verandering van de huidige sociale structuren gaat optreden, is de verwachting dat de respons van bewoners bij de Unieke Brink zeker achter blijft bij die van de beheer- en renovatiebrinken.

2.2.2

EERSTE BEWONERSBIJEENKOMST

De analysefase eindigt met een voorlichtingsbijeenkomst voor alle bewoners van de brink. Tijdens deze bijeenkomst wordt aan bewoners het project en het proces van de Unieke Brink uiteengezet. De bewonersbijeenkomst heeft drie doelstellingen:

1. uitleggen over Kultuurstraat en het project de Unieke Brink, en de gewenste effecten (Meer trotsheid, Nieuw Noaberschap, en Uniek en geliefd in heel Enschede)
2. delen van de ervaringen van de brinken die in dit proces al eerder aan de beurt zijn geweest
3. selecteren van een actieve groep bewoners

Er valt voor bewoners iets te halen dat direct van invloed is op de leefbaarheid van hun brink. Van bewoners wordt ook iets verwacht: inzet, betrokkenheid en ook de mogelijkheid om zelf (mede) verantwoordelijk te zijn in het ontwerp en beheer van "hun" brink.

Aan het eind van de bijeenkomst weten de bewoners:

- welke partijen spelen mee
- wie levert welke inzet
- welke "speelruimte" hebben de bewoners
- welke mate van bewonersdeelname mogelijk is
- hoe renovatie of sloopprocessen het proces van de Unieke Brink beïnvloeden
- hoe andere thema's worden meegenomen in het proces (bijvoorbeeld sociaal, maatschappelijk, veiligheid etc)
- Ook is duidelijk welke bewoners deel nemen aan de Werkgroep, en wat de Werkgroep precies gaat doen.

2.3

Fase 2 beelden verzamelen

1-ste Bijeenkomst Werkgroep

De Projectgroep nodigt de deelnemers van de Werkgroep uit voor de eerste werkgroepbijeenkomst. De werkgroepbijeenkomst heeft de volgende doelstellingen:

1. beschrijving van het hele proces,
2. helder maken van de verwachting van de bewoners aan de ene kant en gemeente en corporatie aan de andere kant,
3. Kennismaken met de groep actieve bewoners van deze brink
4. De bewoners van de Werkgroep maken kennis met de instrumenten (brinkenboek/enquêteboek en -formulieren) met uitleg van de werkwijze en planning.

Beelden en sferen zijn dan in fotovorm presenteerbaar. Ook is er een concept-enquêteboek waarin deze beelden terugkomen. Ook wordt er kort geoefend met de instrumenten, zodat de werkgroep ervaring kan opdoen in haar rol als enquêteur. Er wordt geoefend in aanbellen, eerste contact, belangstelling wekken en vooral: objectieve vragen stellen om onbeïnvloede antwoorden te krijgen.

Dan worden logistieke afspraken gemaakt over levering van de enquêtebenodigdheden, de looptijd van de enquête en de teruglevering van de ingevulde enquêtes.

Er wordt tot slot een dag geprikt om de resultaten te presenteren.

Wanneer het gaat om een renovatiebrink of herstructureringsbrink komen er altijd tijdens het proces van de Unieke Brink vragen over de aard, omvang en planning van de woningen. Hier zorgt de woningcorporatie Domijn voor een factsheet met (bijvoorbeeld) de 10 meest gestelde vragen, of dat een eigen medewerker in staat is dergelijke vragen afdoende te beantwoorden.

Het verzamelen van beelden en ideeën is een zoektocht naar sfeer en beleving, het gaat er niet om om de brinkbewoners op basis van een plattegrond te laten ontwerpen. Het is met andere woorden de zoektocht naar het unieke van de brink: de identiteit op basis waarvan in een latere fase de inrichting ontworpen wordt.

2-de bijeenkomst Werkgroep (optioneel)

De inhoud en doelstellingen van deze bijeenkomst zijn identiek aan de 1^e bijeenkomst. De bijeenkomst is vooral bedoeld voor “fine-tuning”, mocht dat nodig zijn. Het kan bijvoorbeeld zijn dat het enquêteboek niet werkbaar blijkt te zijn voor de Werkgroep; een aangepaste versie wordt dan tijdens de 2^e bijeenkomst gepresenteerd en toegelicht.

Uitvoering werkgroep: beelden ophalen, inleveren resultaten en verwerking

De Werkgroep is twee weken bezig met het ophalen van ideeën en beelden. Zij kunnen voor vragen en opmerkingen tijdens deze periode terecht bij projectleider en bewonersondersteuner(s). De Projectgroep wordt tussentijds door de Werkgroep op de hoogte gehouden van de voortgang en de eventuele knelpunten. Uiteindelijk worden de enquêtes ingevuld weer ingeleverd bij de Projectgroep. De Projectgroep verwerkt de ingevulde enquêtes tot overzichtelijke resultaten.

respons

Mocht de respons bij het enquêteren bijzonder tegenvallen, dan schakelt de Projectgroep andere op de buurt en brink gerichte organisaties in (denk aan scholen, zelforganisaties, welzijn, etc.) Deze ondersteunen de Werkgroep bij hun werkzaamheden, zonder zelf het project over te nemen. Het hanteren van het enquêteboek is een goed middel gebleken, maar soms kan het wenselijk zijn ook andere methoden toe te passen om de respons te verhogen.

3e bijeenkomst Werkgroep

Tijdens de 3e bijeenkomst van de werkgroep worden de resultaten gepresenteerd en van commentaar voorzien door de Werkgroepleden. De verhalen achter de enquêtes vormen een inkleuring van de cijfers.

Inhoud

Deze bijeenkomst vormt spil van het ontwerpproces. De Werkgroep moet zich kunnen herkennen in de gepresenteerde resultaten. Tot nu toe kon dit in één avond gerealiseerd worden. Bij de renovatiebrinken en herstructureringsbrinken kan er meer tijd voor nodig zijn, of moet er naar een andere werkvorm gezocht worden. De verwachting is dat de verhalen en vragen in omvang groter zijn, maar ook dat het aantal toehoorders vanuit gemeente en woningcorporatie groter is.

Respons

Tevens wordt nadrukkelijk naar de respons gekeken. Bij beheerbrinken is bij een respons van <70 % is een extra interventie nodig, bijvoorbeeld richting bijzondere doelgroepen (denk aan senioren). Bij renovatiebrinken en herstructureringsbrinken moet wel rekening gehouden worden met een lagere respons. Hier kunnen andere ingeschakelde organisaties een belangrijke bijdrage leveren. Door een apart bezoek aan specifieke doelgroepen of een bijzondere bijeenkomst te organiseren, kunnen deze bewoners alsnog benaderd worden voor specifieke vragen.

Daarna kan de Brinkmiddag worden georganiseerd, waarbij resultaten aan alle bewoners gepresenteerd worden. De werkgroep komt bijeen om de middag voor te bereiden. Waar mogelijk regelen bewoners de meeste zaken, daar waar noodzakelijk treden gemeente en corporatie faciliterend op. Resultaat is een taakverdeling van wie wat doet

2.4**Fase 3 discussie over beelden**

In het voortraject is al volop gediscussieerd door de werkgroepleden over beelden, indrukken, sferen en elementen. Nu is het zaak discussie te voeren met de hele brink.

2.4.1**TWEEDE BEWONERSBIJEENKOMST: BRINKENMIDDAG**

De Brinkmiddag heeft als doel de resultaten van de enquête en de opvatting op het gebied van ontwerp te presenteren. Bewoners staan centraal, zowel de actief voor dit doel betrokken bewoners evenals de overige bewoners van de brink(en). Een goede toegankelijke locatie is van wezenlijk belang.

Agenda voor die middag is:

- Presentatie en discussie resultaten (fine-tuning)
- Inzet kunstenaars, jongeren, leerlingen, scholieren (optioneel)
- Terugkoppeling planning proces unieke brink
- Verzamelen van reacties van specifieke doelgroepen:
 - Degenen die niet reageerden
 - Specifieke groepen zoals kinderen, jongeren, ouderen etcetera
- Zicht op het vervolg van het proces.

De middag is geslaagd wanneer er een goede opkomst is, wanneer de resultaten begrijpelijk gepresenteerd zijn en wanneer het bezoekende publiek de resultaten herkent en bevestigt.

2.4.2**OPTIONEEL: PRESENTATIE ARTIST IMPRESSIONS*****4e bijeenkomst van de Werkgroep***

Wanneer kunstenaars, jongeren, leerlingen of scholieren ingezet worden bij de presentatie tijdens de brinkmiddag, wordt hen een vastomlijnde opdracht gegeven om een schets te maken van de brink. Zij gebruiken hierbij de wensen en ideeën van de brinkbewoners. De presentatie wordt gedaan tijdens de 5^e bijeenkomst van de Werkgroep. Daarbij is ook de ontwerper (landschapsarchitect/stedenbouwkundige) aanwezig. Bij het ontwerp betreft

deze naast de enquêteresultaten en de uitkomsten van de brinkmiddag ook de indrukken en ideeën van de kunstenaars, jongeren, leerlingen of scholieren.

2.5

Fase 4 komen tot een ontwerp

2.5.1

VOORLOPIG ONTWERP

Na de 3^e (of 4^e) werkgroep bijeenkomst gaat de ontwerper aan de slag met de enquêteresultaten en de eventuele inbreng van de kunstenaars.

De ontwerper gaat samen met bewoners op basis van een eerste schets een ontwerp maken. Binnen de uitgangspunten, op basis van de resultaten van de enquête en de eventuele inkleuring door een kunstenaar wordt dan samen met bewoner een voorlopig ontwerp gemaakt. Deze laatste stap versnelt het proces en verhoogt de betrokkenheid van bewoners. Het sluit ook verrassingen uit: ontwerpen en bewoners leggen elkaar uit wat de bedoeling is.

Bij het ontwerp wordt rekening gehouden met bewonerszelfwerkzaamheid, zowel in de realisatie als bij het beheer.

5e bijeenkomst van de werkgroep

De ontwerper presenteert het Voorlopig Ontwerp (VO). Het is belangrijk dat de Werkgroep zich herkent in de beelden van het VO en dat het projectteam herstructurering toetst op uitvoerbaarheid. De bijeenkomst heeft een hoog discussiegehalte. De insteek is dat bewoners en beleidsmakers er samen met de ontwerpers er op dat moment uitkomen. Aandachtspunten zijn:

- herkenbaarheid door bewoners van de identiteit
- elementen van zelfwerkzaamheid en de kostenbesparingen hierdoor
- randvoorwaarden die door het projectteam herstructurering naar voren zijn gebracht.

Het is goed dat alle partijen goed op de hoogte worden van elkaars argumenten. Het helpt hierbij indien de Projectgroep vooroverleg heeft over het ontwerp. Discussiepunten die niet opgelost kunnen worden, worden in het projectteam herstructurering zo snel mogelijk opgelost.

2.5.2

DEFINITIEF ONTWERP

6e bijeenkomst van de werkgroep

Presentatie Definitief ontwerp (DO) door de ontwerper. Daarin zijn de opmerkingen van Werkgroep en het projectteam herstructurering verwerkt. Het DO wordt beschikbaar gesteld aan de bewoners. De Werkgroep organiseert nog eenmaal een Brinkmiddag voor alle bewoners om hen op de hoogte te stellen van het DO van hun brink. Daarna zijn de werkzaamheden van de werkgroep zijn ten einde. Vanaf dit moment start de realisatiefase en krijgt de bewonersinbreng een ander karakter en een andere organisatie.

Het vervolg wordt in beeld gebracht:

- Werven brinkbewoners voor uitvoering

- Werven van bewoners voor het beheer
- Opstellen vanuit gemeente en corporatie van een beheerplan

2.5.3

DERDE BEWONERSBIJENKOMST: BRINKMIDDAG

Tijdens de 3^e Brinkmiddag worden de bewoners geïnformeerd over het uiteindelijke DO van hun brink. Reacties kunnen nog tot minimale aanpassingen van het DO leiden. De Werkgroep sluit met het einde van de Brinkmiddag haar werkzaamheden af.

2.6

Fase 5 van definitief ontwerp naar bestek

2.6.1

ZELFWERKZAAMHEID EEN EIGEN PLEK

Deze fase is een meer instrumentele fase maar daarmee niet onbelangrijk voor bewoners. Juist hier wordt bepaald hoe de inzet van de bewoners concreet in werkzaamheden kan worden weergegeven, zowel in de inrichting als in het beheer.

Naast een (bestek)lijst voor de aannemer, moet een lijst met werkzaamheden voor bewoners duidelijk zichtbaar te onderscheiden zijn. Deze lijst vorm in principe ook de lijst waar een beheerschema voor gemaakt gaat worden.

Deze opties worden met bewoners besproken en in een overeenkomst vastgelegd.

2.6.2

VAN DO NAAR UITVOERING

De volgende stappen zijn hierin van belang:

Vertalen DO naar bestektekening door de opdrachtgever (gemeente of corporatie)

Hierna start een meer technisch traject waarbij op basis van het definitieve ontwerp een bestek wordt gemaakt. Daarop staan alle werkzaamheden en locaties die uitgevoerd moeten worden om tot uitvoering te komen.

Apart benoemd moet worden de inrichtingswerkzaamheden die leiden tot een kwaliteitsniveau boven het basisniveau.

Aanbesteding-offertebehandeling-gunning aannemer

- match budget en kosten
- inbreng van bewoners moet een plek krijgen in werksoort en planning
- de aannemer moet hierop worden geselecteerd.

Werven van bewoners voor een werkgroep uitvoering en beheer

De werkgroep die zich bezig houdt met het ontwerp is een andere dan de werkgroep die actief zal zijn in aanleg en beheer. Er moet daarom naar een opvolging van de eerste werkgroep komen om uitvoer en beheer ter hand te nemen.

Terugkoppeling van bestek naar deze nieuwe werkgroep geeft deze werkgroep ook zicht over haar taken (de planning).

2.7

UITVOERING

Vorbereiden werkzaamheden aannemer: planning

De voorbereiding van de aannemer op de werkzaamheden is van belang om de inzet van bewoners tot zijn recht te laten komen. Indien een ontwerp in een hogere kwaliteit dan basis wordt uitgevoerd, is inzet van bewoners bij de uitvoering nodig.

Bij renovatie en herstructureringsbrinken zal er een aansluiting moeten zijn op de werkzaamheden die plaats vinden in het kader van de renovatie en herstructurering. Ook zal hier een meerwaarde beschouwd moeten worden van het inschakelen van één aannemer.

Uitvoeren werkzaamheden aannemer

De start moet feestelijk zijn: er is een mijlpaal geslagen en het is voor bewoners ook het sein een periode op de brink actief te zijn. Daarom moet duidelijk zijn wat de totale uitvoeringstijd is, wat voor de aannemer is en op welk moment en wat voor de bewoners is. Ook de afronding is een mijlpaal voor de brink.

2.8

BEHEER EN ONDERHOUD

2.8.1

OPSTELLEN VAN EEN BEHEERPLAN

Het beheer en onderhoud wordt omschreven in een beheerplan.

De omvang en intensiteit hangt weer sterk af van het type brink.

Een beheerplan bestaat uit:

- Overzicht van de deelnemende bewoners aan het beheer
- De doelen die met het beheer te maken hebben: zelfwerkzaamheid om de (extra) kwaliteit te garanderen
- Afbakening van het gebied
- Kwetsbare punten in het ontwerp/het uitgevoerde plan
- Jaarlijkse evaluatie
- Functioneren van de beheergroep: taken, reglement, klachtenprocedure
- Wijzigingen
- Looptijd

Het beheerplan is de basis voor het contract.

2.8.2

BEHEERCONTRACT

Het uitvoeren van het beheerplan wordt vastgelegd in een beheercontract, een overeenkomst tussen bewoners, gemeente en woningcorporatie.

Naast de plichten is er ook ondersteuning en begeleiding. Zo kan er een trainingsprogramma – cursussen BTCie aangeboden worden.

2.9

INTERVENTIEMOMENTEN

De inrichting van de brink betreft ingrepen in de openbare ruimte.

De gemeente is eindverantwoordelijk voor het proces de Unieke Brink. Mocht het proces niet zo lopen als gewenst, dan zullen aanpassingen in proces aangebracht moeten worden.

Dit kan op de volgende momenten:

- Er kan geen werkgroep samengesteld worden
- De werkgroep krijgt onvoldoende enquêtes ingevuld
- Er komen bij de brinkmiddag onvoldoende bewoners
- Uit de bewonersinzet komt een onvoldoende duidelijk beeld
- Er komt geen overeenstemming over het ontwerp
- Het gepresenteerde definitieve ontwerp krijgt onvoldoende steun in de buurt
- Er vindt onvoldoende zelfwerkzaamheid plaats.

Op deze momenten worden mogelijkheden gezocht om dilemma's, obstakels en impasses op te lossen. Het gaat er niet om als scheidsrechter voortdurend in beeld te zijn, maar wel dat het proces van de unieke brink bijdraagt aan de leefbaarheid en dat dit proces een duidelijk kader heeft.

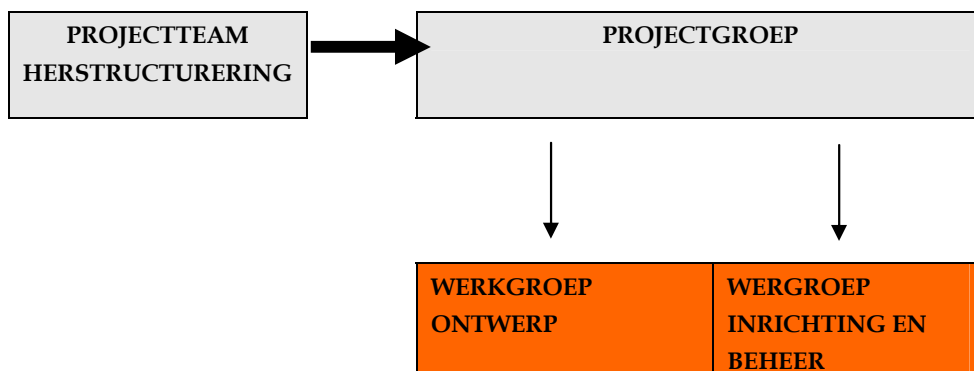
HOOFDSTUK

3 ORGANISATIE

3.1

Overzicht

Om tot een Unieke Brink te komen wordt een projectgroep samengesteld die activiteiten in gang zet en begeleid. Er wordt een werkgroep van bewoners samengesteld die actief zijn bij het tot stand komen van het ontwerp. Voor de daadwerkelijke inrichting en het beheer wordt vervolgens een andere werkgroep samengesteld. Om de kwaliteit te bewaken in het proces en de uitkomsten, wordt een projectteam herstructurering geformeerd.

3.2

Projectgroep

Voor het hele project De Unieke Brink wordt een projectgroep samengesteld, die uit verschillende geledingen een vertegenwoordiger kent. Wij stellen voor om het proces te laten aansturen en begeleiden door:

- vertegenwoordigers van gemeente SDM-zuid:
 - voor beheerbrinken (ontwerper en verkeerskundige)
 - voor renovatie en herstructureringsbrinken: ontwerper bureau Sacon
- vertegenwoordiger(s) van woningcorporatie Domijn: leefbaarheidsconsulent en indien nodig projectleider herstructurering Domijn.

Deze projectgroep beïnvloedt het gehele proces en vormt een klankbord voor de werkgroepen die voor de brink worden samengesteld.

3.3

Bewonerswerkgroepen

Werkgroep Ontwerp

Er wordt per brink een werkgroep samengesteld die bestaat uit vertegenwoordigers van bewoners (in principe geen limiet). Deze komt maximaal zes keer bij elkaar en voert een groot deel van werkzaamheden uit om tot een identiteitsbepaling. De werkgroep is betrokken bij de fasen 1 tot en met 4.

Werkgroep uitvoer en beheer

Samen te stellen na vaststellen van het ontwerp. De uitvoering geschiedt volgens een bestek waarin ook voor zelfwerkzaamheid van bewoners plek is. Het beheer vindt plaats door een op te stellen beheerplan. Dat beheerplan kan in renovatie/sloop situatie een groter bereik kennen dan het beheer van de brink alleen.

3.4

Projectteam Herstructurering

Samenstelling

Het projectteam herstructurering bestaat uit vertegenwoordigers van de uitvoerende en beherende organisaties: gemeente en corporatie. Deze heeft tot doel in het proces van de unieke brink mee te denken over de wijze waarop bewonersinbreng maximaal gehonoreerd kan worden. Het uiteindelijke ontwerp zal uiteindelijk ook getoetst moeten worden aan een aantal randvoorwaarden. Daarom moet het projectteam herstructurering in een vroeg stadium bij elkaar komen en – gelet op de planning – ook op de juiste momenten deelnemen aan de discussie over het ontstaan, vaststellen en uitvoeren van het ontwerp.

De samenstelling van het projectteam wordt mede bepaald worden door de aard van de in te richten brink. Bij beheerbrinken kan volstaan worden door deelname van de ontwerper, de stedenbouwkundige en de beheermedewerker van de gemeente. Bij renovatie en sloopopgaven is er deelname van vertegenwoordigers van de corporatie.

producten

Momenten en producten zijn:

- Vaststellen van het ontwerpgebied:
 - binnenruimte
 - binnenruimte en parkeren
 - entrees
- Vaststellen en bepalen stedelijke kaders aan de hand van
 - BOR beeldkwaliteitseisen zoals deze beschreven zijn in de kwaliteitscatalogus van de gemeente Enschede
 - BOR speelnota, attractiebesluit
 - Verkeer- en parkeernormen
 - RO ontwerpcriteria
- Vaststellen bewonerszelfwerkzaamheid
- Vaststellen verantwoordelijkheid woningcorporaties
- Vaststellen budget per brink

Toets en discussie over het ontwerp

- Deelname aan Brinkmiddag
- Betrokkenheid bij Presentatie Voorlopig Ontwerp en discussie
- Opdracht definitief ontwerp naar landschapsarchitect

Beleidsruimte creëren

Bij andere gemeentelijke en corporatiediensten voor het proces, de uitvoering en de uitkomsten van het proces van de unieke brink

3.5**Werkgroep Brinkenboek**

Bij het ontwerpen van de nieuwe inrichting van de brinken worden "beelden" verzameld (foto's, schetsen, ontwerpen) die bijdragen aan de vormgeving maar die ook bijdragen aan de totstandkoming van een soort van catalogus. Dit "Brinkenboek" moet bruikbaar zijn voor het ontwerp van andere brinken maar ook voor gebieden, pleinen en straten buiten Enschede.

Het brinkenboek is bedoeld voor een viertal doelgroepen:

- Bewoners Wesselerbrink
- Professionals van de gemeente Enschede
- Professionals gemeente Enschede
- Professionals participatie

Het brinkenboek zal in een digitale en gedrukte versie verschijnen. De gedrukte versie is vooral bedoeld voor de bewoners van de Wesselerbrink om hun medebewoners te betrekken bij het proces. De digitale versie bestaat uit twee onderdelen: een database waarin voor beelden en sferen en dergelijke zijn opgenomen en een documentatiedeel waarin het proces beschreven wordt..

Voor de realisatie van het brinkenboek wordt een redactie/klankbordgroep samengesteld bestaande uit bewoners,professionals en een externe deskundige.

Het gaat in de Wesselerbrink om 60 brinken; twee brinken worden de komende periode als "pilot" uitgevoerd. In deze periode moet ook het brinkenboek vorm krijgen.

Voor de opzet van het boek is een redactiegroep nodig die de totstandkoming van de catalogus begeleidt en vormgeeft. Een medewerker communicatie van de gemeente ondersteunt deze groep.

Er is gekozen voor een digitale Brinkenboek. Dat betekent dat er in de periode mei - december 2006 een nieuwe website wordt gemaakt.

De jaargenda per brink zal de volgende punten moeten bevatten:

- Wie doet mee?
- Wat zijn de thema's voor inrichting van de brink?
- Wat zijn de beelden die daar bij behoren, hoe verzamelen we die, welke werkvormen hanteren we?
- Hoe komen we tot een keuze?
- Wat is de haalbaarheid (kosten, veiligheid, beleid)?
- Wie doet wat in de uitvoering?
- Wat is de bijdrage aan de catalogus?

3.6

Communicatie

Communicatie, participatie en promotie is wezenlijk van belang in het proces. Centraal heeft hebben de werkgroep en de projectgroep daar een rol in. De werkgroep is vooral in beeld als het gaat in de eigen bewoners te motiveren. Maar ook zal de werkgroep een rol hebben als het gaat om de promotie in de wijk en daarbuiten. De projectgroep zal de werkgroep hierbij moeten ondersteunen. Als het gaat om promotie op grotere schaal heeft de projectgroep een centrale rol, ook naar andere brinken toe. De werkgroep Brinkenboek heeft natuurlijk ook een belangrijke rol in de verspreiding van het idee, de uitkomsten en de verzameling van nieuwe beelden en verhalen.

Er is een aantal aandachtspunten:

- Het type brink:
De aard van de brink bepaalt sterk de soort van communicatie. Bij renovatie en herstructurering zijn er meerdere processen die een eigen aard van communicatie vergen. De bewonersbetrokkenheid bij het ontwerp en de uitvoering van het ontwerp moeten hier in een duidelijke plaats hebben.
- Voorbeeld naar andere brinken
De brinken die afgerond zijn, vormen het beste promotiemateriaal om het idee van de unieke brink verder te brengen. Bewoners moeten daarvan ook doordrongen zijn.